

4.Hafta: Tarım İşletmelerinde Sermaye ve Yapısal Durumu

İşletmelerde sermaye ve Sermaye Çeşitleri

- Kullanım Yerlerine Göre Sermaye
 - sabit sermaye
 - döner sermaye
- Kaynağına Göre Sermaye
 - öz sermaye
 - yabancı sermaye
- Tarım İşletmelerinde Sermayenin Sınıflandırılması
- Tarım İşletmelerinde Sermayenin Dağılımı

Tarımda Sermaye Bileşimi

- Teknolojideki gelişmelerle ve tüketici taleplerine paralel olarak tarımda kullanılan sermayenin miktarı giderek artmaktadır.
- Zaman içinde sermaye bileşiminde de değişiklikler meydana gelmekte, bu durum bölgelerde ve üretim faaliyetine göre de değişmektedir.
- İşletme büyüklüğü yanında, işletme nevine göre de sermaye bileşimi farklılık göstermektedir.
- Sermayenin oransal dağılımı da zamanla değişmektedir.
- Ülkenin gelişmesiyle birlikte işletmelerde alet ve makine ile döner sermayenin toplam sermaye içindeki payı artarken, arazi ve binaların payı düşmektedir.
- İşletmelerin aktif sermayeleri içinde en yüksek paya **toprak sermayesi** sahiptir.
- Aktif sermaye içinde **bina sermayesinin** payı, bölgedeki mekanizasyonun gelişme durumuna bağlı olarak, ikinci ve üçüncü sıradadır. Genelde işletme sahibi olarak kabul edilen çiftçi, işletmenin bulunduğu yörede veya köyde ikamet ettiği için ve işletmenin ikamet ettiği binanın bedeli bina sermayesi içerisinde gösterildiğinden, bina sermayesi aktif sermaye içerisinde önemli paya sahip gözükmektedir.
- **Alet ve makine sermayesi**, mekanizasyondaki gelişmeler paralel olarak, aktif sermaye içinde farklı paya sahip olmaktadır.
- İşletmelerde yer verilen meyvecilik, bağcılık vb. üretim faaliyetinin derecesine bağlı olarak **bitki sermayesinin** aktif sermaye içindeki önemi değişmektedir.
- **Arazi ıslah sermayesi** gerek aktif sermaye gerekse çiftlik sermayesi içinde en düşük paya sahip olan bir sermaye unsurudur.
- İşletme sermayesinin unsurlarından olan **malzeme ve mühimmat sermayesi ile para sermayesi** aktif sermaye içinde en düşük paya sahip sermaye unsurlarıdır.

Optimum ya da uygun sermaye dağıtımı; bitkisel ve hayvansal üretim ile tarım ürünlerinin ve değerlendirilmesine yer veren tarım işletmelerinde, aktif sermayenin dağılımının; %25'i toprak, %25'i bina, %25'i hayvan, %10'u alet ve makine, %10'u malzeme ve mühimmat ve %5'i de para sermayesi olması gerekir.

Ancak ülkemizde yapılan araştırma yapılan araştırma sonuçları, tarım işletmelerinde olması gereken aktif sermaye bileşiminin çoğunlukla gerçekleştirilemediğini ortaya koymaktadır.

Bu durumda **tarım işletmelerinin yeterli işletme sermayesi unsurları ile desteklenmediğini ve işletmelerin sermaye yetersizliklerinin kredi kurumlarınca rasyonel olarak finanse edilerek sermaye eksikliklerinin giderilemediğini** göstermektedir.

SONUÇ OLARAK, toprak sermayesi başta olmak üzere **çiftlik sermayesi** aktif sermaye içinde yüksek paya sahip iken, **işletme sermayesinin** payının düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Bu durum işletmelerin ileri teknoloji uygulamalarını engellenmesi yanında, çiftlik sermayesi unsurlarının **verimliliğini de olumsuz yönde** etkilemektedir.

İşletmelerin sermaye miktarına göre finansman 3 şekildedir:

- **Normal Finansman:** İşletme finansmanı dengededir. Likidite sorunu yoktur ve finansman miktarı ve bileşimi bakımından optimum finansman söz konusudur.
- **Eksik Finansman:** Sermaye yetersizdir, rantabilite bu nedenle artış göstermez, iç ve dış finansman kaynaklarından yararlanmak gerekmektedir.
- **Aşırı Finansman:** Sermaye miktarı üretim hacmine oranla fazladır, daha az sermaye ile yeterli rantabilite sağlanır.

Servet-Sermaye-Yatırım-Rantabilite

- **Servet**, sermaye kavramından daha geniş olup, fertlerin bütün kullanma ve harcama kalemlerini içermektedir.
- **Sermaye** ise, servetin **ancak işletmede kullanılan kısmıdır**.
- Sermaye, gelir kavramı ile de ilişkilidir. **Sermayenin bir kısmını tüketmek serveti azaltır**. Buna karşın **gelir**, servetin eksilmeden harcanan kısmıdır.
- **Yatırım**, sermayenin servete dönüştürülmesini ifade eder. **Günümüzde yatırım sermayenin sabit servetlere dönüştürülmesidir**. Yatırımın geri dönüşü ile birlikte servetin sermayeye dönüşmesi sağlanmış olmaktadır.